

Програм
Доказ концепта



Фонд за науку
Републике Србије

УТИЦАЈ ПРОЈЕКТА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ И СОЦИЈАЛНА ПИТАЊА: ФОКУС НА ФОРМУЛАР УПИТНИКА ЗА ЕВАУЛАЦИЈУ И КАТЕГОРИЗАЦИЈУ ПРОЈЕКТА

Неколико уводних напомена

- Сви пројектни предлози се морају придржавати добре истраживачке и лабораторијске праксе и закона.
- Сви подносиоци пројекта су у обавези да идентификују све потенцијалне проблеме и сагледају све социјалне и аспекте животне средине својих пројектних предлога.
- Саветује се подносиоцу пројекта **да погледа детаљно који се пројекти НЕ финансирају по конкурс по питању утицаја на животну средину и социјална питања** (... у овом позиву да за пројекат није потребна студија о Процени утицаја на животну средину у складу са Законом) .

Не финансирају се...

- Пронађите подзаконски акт *Уредба о утврђивању Листе пројеката за које је обавезна процена утицаја и Листе пројеката за које се може захтевати процена утицаја на животну средину „Службени гласник РС”, број 114 од 16. децембра 2008. (уз Закон о процени утицаја на животну средину). Имајте у виду да се очекује даље усаглашавање овог прописа са директивама Европске уније, па није лоше проверити да ли је нека измена већ урађена <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/uredba/2008/114/2/reg>*
- <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/zakon/2004/135/5/reg>

• • • •

- Лице задужено за пројекат својим потписом на попуњеном формулару потврђује да је самоевалуација / сагледавање пројекта урађено студиозно, да садржи све релевантне информације.
- Посебно је важно формулар детаљно и тачно попунити, зато што су дати подаци и информације јако значајни за даљи процес. Пожељно је да се, већ у овој фази, достави уз попуњени формулар и друга релевантна документација* (уколико је апликант поседује) за коју Руководилац пројекта процени да може бити од значаја за категоризацију пројекта по питању ризика на животну средину и социјална питања.

* ЕС Експерт то може тражити од подносиоца пројекта, уколико има дилеме, у свакој фази процеса

Фокус ове радионице је ФОРМУЛАР УПИТНИКА ЗА ЕВАЛУАЦИЈУ И КАТЕГОРИЗАЦИЈУ ПРОЈЕКТА, који је део обавезне документације за конкурисање

ENVIRONMENTAL AND SOCIAL SCREENING Questionnaire

- Почетак формулара* изгледа овако (само да би тачно знали који је формулар у питању):

PART I Administrative and institutional data		
1.	Sub-project name	(Name of rehabilitation sub-project)
2.	Sub-Project location	(Municipality / City, RS/RoS)
3.	Proximity to nearest settlement (houses)	
4.	Proximity to nearest river/lake	
5.	Project description (Describe main project features and location of work execution)	

* Формулари који прате процедуру најчешће су на енглеском језику, обзиром да је суфинансирање пројеката обезбеђено од Светске банке, ЕУ, других међународних финансијских институција, а који у свим фазама пројекта надгледају примену преко докумената

Попуњавање Упитника и најчешће дилеме апликаната у претходним позивима....

- **Први део Упитника су општа питања**, при чему може постојати дилема како одговорити.
- Ту је кључан одговор **на питање бр. 2** где треба да наведете све локације на којима ће се пројекат одвијати (навести на пример све лабораторије/НИО, огледна поља, са кратким описом шта се где ради).
- Последично, одговори на питања 3 и 4 треба да обухвате одговоре за све локације наведене у одговору на питање бр. 2 (удаљеност од кућа или реке/језера *може бити оквирни што тачнији податак, без потребе укључивања координата и сличних детаља*).

- Релативно једноставно је одговорити **на питања 6-10 и на део II** из упитника.
 - При томе вас питање 6. упућује на правила Међународних финансијских институција, а питање 7. на националне прописе (практично одговор на питања 6. и 7. можете објединити).
- Питање бр. 8 се односи на то да ли ће пројекат довести до недобровољног стицања земљишта, пресељења становништва или трајног заузимања земљишта, задирања у приватну својину, утицаја на приходе за живот...
- Питање бр. 9 се односи на то да ли пројекат укључује радње које ће изазвати нове физичке промене на локалитету (топографија, коришћење земљишта, водотока, итд.) у поређењу са стањем пре тих радњи...
- Питање бр. 10 се односи на то да ли ће пројекат резултирати повећаним коришћењем природних ресурса као што су земљиште, вода, материјали или енергија у поређењу са стањем пре реализације пројекта...
- Одговори треба да буду тачни.
- **Имајте у виду да код сваког одговора у колони десно, у слободној наративној форми можете дати свој коментар, своје дилеме и објашњења.**

PART II Project exclusion criteria	
	Issue
6.	Is the project found of the IFI exclusion list (see the Annex 01A)
7.	Does the proposed project require a FULL Environmental Impact Assessment as per the Serbian Law on Environmental Impact Assessment (list of Projects for which full EIA is mandatory)? (see the Annex 01B)
8.	Will the project implementation result in the involuntary land acquisition, resettlement of population or permanent land occupation, encroachment on private property, impacts on livelihood incomes?
9.	Will the project involve actions which will cause new physical changes in the locality (topography, land use, waterbodies, etc.) compared to the state before reconstruction?
10.	Will the project result in increased use of natural resources such as land, water, materials or energy compared to the state before reconstruction?

У делу 3. питања се односе и на НИО учесника у пројекту и на сам пројекат.

PART III Basic information on the proposed project and the Applicant

	Issue
11.	<p>Does the existing enterprise have valid operating permit, licenses, approvals etc.?</p> <p>Permits to screen for include: construction permit, operational/use permit, urban permit, water management permit</p>

- Одговор на питање 11. за научноистраживачке пројекте није лако формулисати (пре свега зато што је питање постављено да провери још једном да ли ваш пројекат спада у инфраструктурне пројекте који можда нису прихватљиви за финансирање).

Савет је да се одговор на ово питање да у три дела:

- а) да наведете да ли НИО која учествује у пројекту има све потребне дозволе овог типа;
- б) да ли НИО/делови НИО који учествују у пројекту имају одређене акредитације и сертификације, и ако имају које (пожељно је важеће акредитације и сертификације приложити на крају овог Упитника, тако да буду саставни део Упитника);
- в) да ли је евентуално део вашег пројекта нека адаптација/санација постојећег објекта, на пример лабораторије, и ако јесте да ли имате неку од дозвола – *коментар за додатни одговор у колони десно се практично односи на овај део одговора.*

...наставак дела 3.

- Одговор на питање 12. треба дати за НИО носиоца пројекта.
- Одговором на питање 13. само се проверава да ли поштујете прописе у вези **рада и заштите на раду**.
- Одговори на питања 14-16. из сфере **радних односа**.
- Питање 17. у вези **климатских промена** налази се у групи основних питања. На ово питање није лако одговорити, али се саветује да се у овој фази ограничите на то да ли сте у опису свог пројекта истакли да ли доприноси прилагођавању на климатске промене или повећању отпорности на климатске промене.

12.	The current number of employees with the Applicant is:
	Fewer than 10
	Between 10 and 20
	Between 20 and 50
	More than 50
13.	Has the Applicant submitted a signed statement that the conditions of work are in compliance with the current Serbian legislation on labor and protection at work, including life and fire safety (fire protection)?
14.	Are all the existing employees of the Applicant regularly registered for pension and disability insurance (i.e. has a certificate been submitted on paid contributions, which was issued by the competent tax authority)?
15.	Does the Applicant usually employ persons of age 15 to 18?
16.	Would new workers be recruited for the requirements of the sub project (enter the number in the comment field)?
17.	Can the proposed subproject be deemed relevant for adaptation to climate change or increasing resilience to climate change?

Питања из дела 4.

се односе на потенцијалне ризике пројекта како на животну средину, тако и на социјална питања.

- Питања 18. и 19. су потпуно јасна и само треба одговорити на начин који прати стварну ситуацију на пројекту.
- Са питањем 20. полако се прелази на заштиту на раду и радну средину. На ово питање треба да одговорите тако што ћете промислити да ли има и који ризици на пројекту могу проистећи, а узрок су физичке опасности.
- Са питањем 21. прелази се на потенцијални утицај пројекта на животну средину (и климатске промене). Конкретно, на ово питање треба одговорити тако да буде јасно да ли реализација пројекта изазива емисије загађујућих материја у ваздух и/или да ли ће бити потребне мере заштите животне средине како би се обезбедила усклађеност са прописима Републике Србије. Очекује се да познавањем активности вашег пројекта можете сигнализирати овај потенцијални утицај.

18.	Are there any indications that the Applicant could use informal labor for the needs of the subproject?
19.	Are there any indications that the Applicant could employ persons of age 15 to 18 without complying with legislated provisions concerning employment and protection of such workers?
20.	Does the subproject include any significant potential physical hazards for workers?
21.	Would subproject implementation cause emissions of polluting substances in the air and/or would measures be required for environment protection in order to ensure compliance with Serbian standards?

- Питања 22-25 се исто тако односе на питања потенцијалног утицаја пројекта на животну средину, и то:
 - да ли би имплементација пројекта укључивала испуштање **отпадних вода** (питање 22);
 - да ли би реализација пројекта изазвала било какву емисију **буке**? Да ли би нивои буке утицали на посебно осетљиве рецепторе (природна станишта, болнице, школе, локално становништво (питање 23);
 - да ли би реализација пројекта изазвала настанак **отпада** који би захтевао посебне мере управљања отпадом и којим би требала поступати компанија/предузеће овлашћено за управљање отпадом? (питање 24);
 - да ли ће активност у оквиру пројекта генерисати отпад који се може сматрати **опасним**? (Ово може укључивати, али није ограничено, животињске лешеве, токсичне материјале, пестициде, медицински отпад, материјале за чишћење, запаљиве материје итд.) – питање 25.

22.	Would project implementation include discharge of wastewater and/or require environment protection measures in order to ensure compliance with Serbian standards?
23.	Would subproject implementation cause any emission of noise at a level that would require measures of control in order to ensure compliance with Serbian standards? Would the levels of noise affect especially sensitive receptors (natural habitats, hospitals, schools, local population, ...)
24.	Would project implementation cause the onset of waste that would require special provisions for management, and which would need to be disposed of by companies authorized for waste management?
25.	Will the activity generate solid waste that may be considered hazardous, difficult to manage, or may be beyond the scope of regular household waste? (This may include, but not be limited too, animal carcasses, toxic materials, pesticides, medical waste, cleaning materials, flammables etc.)

... наставак

- Питање 26. односи се у суштини, ако је применљиво на пројекат, на начин како у случају **набавке нове опреме** поступате са старом опремом која више није у првобитној функцији, и да ли такву стару опрему уступате овлашћеној компанији/предузећу за управљање отпадом?
- Питање 27. које гласи „да ли постојеће предузеће има важећу **водопривредну дозволу која захтева посебна улагања или мере за испуштање отпадних вода предузећа** (или је у процедури за добијање ове дозволе у складу са српским законима)?“ **може за пројекат бити збуњујуће**. У суштини, од пројекта се очекује да идентификује стање са водопривредном дозволом треба да добијете од руководства институције (имајте у виду да вашој институцији можда није ни била потребна водопривредна дозвола, јер она се издаје само за објекте на водном подручју, поред реке, на линији водозахвата, заштићеној зони и слично).
- Питање 29. се практично надовезује на ово питање и треба одговорити да ли ће активност на пројекту генерисати отпадне воде које могу захтевати посебан третман, контролу или (измењену/допуњену/нову) водопривредну дозволу, уколико институција већ има водопривредну дозволу.

26.	(In case of procurement of new equipment, would the old equipment be disposed of by an authorized company for waste management?)
27.	Does the existing enterprise have a valid water management permit that calls for special investments or measures for the enterprise's wastewater releases (or is in the procedure of obtaining this permit as per the Serbian laws)?

... НАСТАВАК

- На питање 28. треба одговорити тако да наведете да ли постоје значајне прописане „еколошке“ накнаде, новчане казне или казне или било које друге обавезе за заштиту животне средине, које Институт/НИО није измирио (стање треба да добијете од руководства институције).
- И питања која следе односе се на потенцијални утицај пројекта на животну средину. На питање бр. 30 треба одговорити да ли ће активност на пројекту трошити, користити или складиштити, односно производити опасне материјале (проблематика законске регулативе из области **управљања хемикалија**) које: - су тешке за безбедно управљање, - су у супротности са препорукама ПРАH-а (утичу на хипертензију плућне артерије), односно, - могу изазвати загађење земљишта и воде или опасности по здравље, ако нису на снази адекватне мере контроле. **Практично, уколико ваша НИО већ ради са хемикалијама, одговор на ово питање није компликован.**
- На питање 31. треба одговорити тако што ћете на нивоу Института/НИО преузети податак да ли је било икаквих жалби од стране локално погођених људи или група или невладиних организација у вези са редовним функционисањем Института/НИО (на пример у последњих 5 година). Уколико јесте било таквих ситуација, треба одговорити **да ли се пројекат у било ком аспекту односи на отклањање узрока ових жалби.**

28.	Are there any significant outstanding environmental fees, fines or penalties or any other environmental liabilities (e.g. pending legal proceedings involving environmental issues etc.)
29.	Will the activity generate water effluents (wastewater) that may require special treatment, control or the water management permit?
30.	Will the activity consume, use or store, produce hazardous materials that: <input type="checkbox"/> require special permits or licenses <input type="checkbox"/> require licensed or trained personnel <input type="checkbox"/> are outlawed or banned in EU or Western countries <input type="checkbox"/> are difficult, expensive, or hard to manage <input type="checkbox"/> are inconsistent with PPAH recommendations <input type="checkbox"/> may cause soil and water pollution or health hazards if adequate control measures are not in place
31.	Have there been any complaints raised by local affected people or groups or NGOs regarding conditions at the facility? If so, will the grant financing be used to remedy these complaints?

... наставак

- Одговор на питање 32. треба да пружи информацију да ли ће се активност у оквиру пројекта одвијати унутар или близу природних станишта или заштићених подручја (под било којим степеном заштите) или потенцијално утицати на подручја од познатог значаја за локално, регионално или национално културно наслеђе.

Знајући проблематику пројекта којим се конкурише, подносилац пројекта ће лако одговорити на питање да ли ће активност пројекта укључивати увоз живих организама (питање 33).

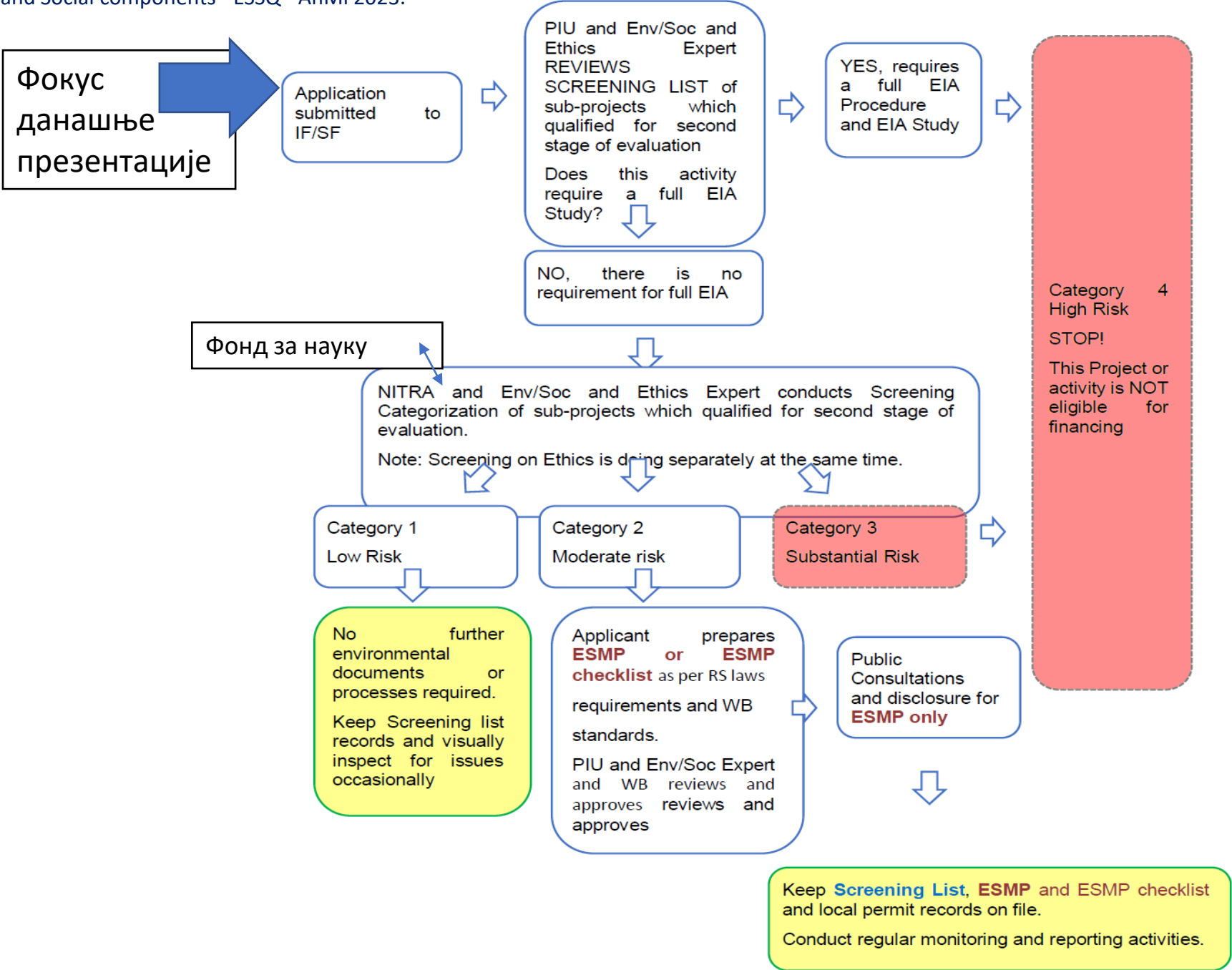
- Питање 34. захтева одговор да ли по сазнању подносиоца пројекта је локално становништво или било која невладина организација изразила забринутост због аспеката утицаја на животну средину на тему пројекта.
- Одговору на питање 35. треба приступити тако што ће подносилац пројекта, у слободној наративној форми, исказати своје потенцијално виђење/бригу да ли постоји неки други аспект активности на пројекту који би – кроз нормалан рад или под посебним условима – проузроковао ризик или имао утицај на животну средину, становништво или би се могао сматрати сметњом (нпр. употреба пестицида).
- Питања из дела Б, практично су мало детаљније постављена питања 8, 9. и 10. и практично унакрсно проверавају одговоре које сте дали на ова питања.

32.	Will the activity be located within or close to natural habitats or areas under consideration by the Government for official protection status? Will the activity potentially impact areas of known significance to local, regional or national cultural heritage?
33.	Will the activity involve import of living organisms, e.g. saplings, insects, animals, etc. or works that can impact sensitive environmental receptors?
34.	Has the local population or any NGOs expressed concern about the proposed activity's environmental aspects or expressed opposition?
35.	Is there any other aspect of the activity that would – through normal operations or under special conditions – cause a risk or have an impact on the environment, the population or could be considered as a nuisance (e.g. use of pesticides)?

SOCIAL SCREENING FORM AND TRIGGERS

... када аплицирате, ЕС експерт одређује категорију ризика по животну средину и социјална питања за ваш пројекат...

Висок ризик	Пројекат подлеже процени утицаја на животну средину у складу са Законом		консеквенца: пројекат не иде у даљу процедуру
Значајан ризик	Постоје дилеме да ли пројекат припада групи да надлежни орган може одредити израду студије о процени утицаја на животну средину у складу са Законом	Фонд тражи додатну документацију, коју апликант мора доставити (мишљење надлежног органа да ли је за пројекат потребна процена утицаја на животну средину у складу са Законом)	консеквенца: зависи од додатне документације, а уколико се не достави у назначеном року, пројекат не иде даље у процедуру
Умерени ризик	У даљој процедури потребно је да подносилац пројекта уради, према одлуци ЕС Експерта:	ESMP CL, или ESMP	консеквенца: пројекат може да иде у даљу процедуру (у даљој процедури се припрема и од ЕС Експерта одобрава ESMP CL /ESMP)
Низак ризик	Пројекат иде у процедуру		консеквенца: пројекат иде у даљу процедуру без икаквих додатних захтева у вези животне средине и социјалних питања



... уместо закључка презентације

- ... да ангажовани експерт/и за питања животне средине и социјалне прихватљивости (ЕС експерт), не евалуирају „научност“ и „иновативност“ пројеката којима аплицирају научноистраживачке организације (за то постоји одвојена процедура), **већ само колико пројекат са којим се аплицирало утиче на животну средину и социјална питања, и како те утицаје смањити у фази имплементације пројекта....**

Хвала на пажњи!

За потенцијално питање у вези ЖАЛБЕНОГ МЕХАНИЗМА

- **У фази аплицирања само треба да се апликант определи да ли:**
 - Већ има процедуре прописане Законом о раду и прописима из те области, укључујући Закон против злостављања на раду
 - Ће тек успоставити те механизме уколико пројекат буде одобрен за финансирање.

Објашњење... Биће актуелно ако пројекат буде изабран за финансирање

Закони РС не познају Жалбени механизам, на начин како га донатори прописују за организацију чије се активности финансирају у оквиру пројекта.

У том контексту, од НИО се на почетку реализације пројекта који се финансира од ФзН очекује да:

- се упознају са жалбеним механизмом <https://nitra.gov.rs/extfile/sr/650/SAIGE%20Grievance%20Mechanism%20-%20leaflet%202023.pdf>

- Свака НИО, а према нашим прописима, има некакве процедуре тј. поштује Закон о против злостављања на раду. У тој фази се очекује да НИО адаптира постојећи „Жалбени механизам“ у оквиру пројекта за спровођење у својој НИО (могућа варијанта, да неком званичном одлуком НИО кажу да на поштовање законских прописа против злостављања у раду, додају прихватање и поштовање „Жалбеног механизма“ у оквиру SAIGE пројекта, а да је особа задужена за спровођење... навести име презиме, контакт, која је одговорна да прими жалбу и спроведе жалбени механизам. По правилу би то вероватно била иста особа која је задужена за спровођење Закона против злостављања на раду).

- Ако пројекат буде одобрен за финансирање, у оквиру мониторинга спровођења пројекта пратиће се и овај сегмент, па може доћи до ситуације да се у току трајања пројекта тражи од НИО да развије неку детаљнију процедуру, упутство и слично; НИО се охрабрују да неким интерним упутством, пропишу процедуру жалбеног механизма за своју организацију, што би дало општост ове процедуре за НИО, а не само за један пројекат.

Програм
Доказ концепта



Фонд за науку
Републике Србије